

## سال نو و ششم انتشار

### ن والقلم وما يسطرون

از ۱۹ تیر ۱۳۰۵ تا ۱۹ تیر ۱۴۰۰، نود و پنج سال است که اطلاعات بی وقفه منتشر شده و امروز پا به نود و ششمین سال حیات خود می‌گذارد. در طول این چهار سال کمتر از يك قرن روزنامه اطلاعات شاهد و ناظر و خبرنگاران اطلاعات راوي اخبار و مطالب مرتبط با وقایع بی‌شمار و صفحات روزنامه منعکس کننده اخبار سياسي، اقتصادي، فرهنگي، هنري، ورزشي، حوادث و... اعم از داخلي و خارجي بوده است. فقط ذکر عناوین اخبار و رویدادهای مهم و تاثیر گزار همچون بلایای طبیعی، تغییر رژیم‌ها در سراسر جهان، پیدایش کشورهای جدید یا فروپاشی رژیم‌های مردمی یا غیر مردمی، جنگ‌ها، کودتاها، حوادث ورزشي جهاني، مرگ و ترورها و... صفحات زیادی را به خود اختصاص خواهد داد.

جدای از امر خبررسانی که وظیفه اصلي يك روزنامه محسوب می‌شود، امروز بعد از گذشت نزدیک به يك قرن از انتشار قدیمی ترین روزنامه امروز ایران می‌توان به دیگر کارکردها و تاثیرات متعدد مهم و تعیین کننده انتشار روزنامه‌ها و نشریات اشاره کرد.

از جمله این کارکردها حفظ حافظه تاریخي يك ملت و يك سرزمین است. گرچه امروز و به ویژه در دوده اخیر و با به میدان آمدن امکانات نو و جدیدی همچون فضای مجازی، روزنامه‌ها و نشریات تنها منبع و امکان در این زمینه محسوب نمی‌شوند ولی همچنان به عنوان یکی از منابع اصلي در این خصوص هستند.

با رجوع به نشریات منتشره در ایران از زمان انتشار نخستین روزنامه در ایران یعنی «کاغذ اخبار» تا به امروز می‌توان به اهمیت دو مشخصه بالا در بروز تغییر و تحول در ایران معاصر، چه در زمان انتشار و چه در بروز وقایع بعدی به مثابه ابزاری برای رجوع مردم و نیروهای فعال به اخبار وقایع گذشته و تجربه‌اندوزی از آنها در عرصه سیاست و اجتماع پی برد. در منابع تحقیقی درباره تحولات مهمی همچون انقلاب مشروطیت، نهضت ملی شدن صنعت نفت، انقلاب اسلامی و نیز وقایع بعد از پیروزی انقلاب همه محققان و پژوهشگران به نقش آگاهی بخش مطبوعات و از جمله روزنامه‌ها اذعان داشته و دارند.

از سوي دیگر اخبار و تحلیل های مطبوعات همواره به مثابه آینه تمام‌نمای ما برای آگاهی از تحولات گذشته و درس‌گیری و عبرت‌آموزی از تحولات پیشین عمل کرده‌اند.

اما در این میان مطبوعات همواره با دشواری‌ها و مشکلات فراوان و عمده‌ای روبه‌رو بوده‌اند. حاضران و آگاهان از انتشار مطبوعات در دوران پهلوي اول و دوم همواره نام و خاطره

سانسور و سلطان سانسور در آن دوران یعنی محرم‌علی‌خان را که همچون سدسکندر و مانع غیرقابل عبور در مقابل انتشار آزادانه اخبار و دیدگاه‌های آزاد مطبوعات قرار داشت فراموش نمی‌کنند .

در دوران رژیم سابق نظارت بی‌حد و حصر شهربانی و مامورانش و از نیمه دهه 1330 سازمان امنیت و اطلاعات کشور بر نشر آزادانه اخبار و مطالب مطبوعات سبب شده بود تا به ویژه بعد از کودتای سیاه 28 مرداد و سرنگونی دولت ملی دکتر مصدق به جز برهه‌ای کوتاه ، نشریات زیر تیغ شدید سانسور قرار داشته و به تدریج اعتبار و جایگاه خود را از دست بدهند و همین موجب گرایش مردم به رسانه‌های بیگانه گرایش پیدا کنند.

رسانه‌هایی که در کنار خبررسانی، اهداف استراتژیک کشورهای متبوع خود را دنبال می‌کردند و می‌کنند . آگاهان سیاسی از نقش بی.بی.سی. در اعلام رمز کودتای 28 مرداد آگاهند . آن گاه که برای تایید اجرای کودتا در ساعت 12 شب آن روز سیاه گفت: « الان ساعت درست 12 شب است » . و همان « کلمه درست » پیامی برای مجریان کودتا علیه ملت ایران بود.

بنابراین عاملان فشار بر جریان آزاد اطلاع رسانی خواسته‌یاناخواسته در خدمت جریان های بیگانه و ضد منافع ملی عمل می‌کنند .

اما همه گرفتاری‌های مطبوعات از بیرون و ناشی از سانسور نبود برخی از مشکلات نیز مشکلات درونی بوده و هست. عمل به این دو مسئولیت ویژه رونامه‌ها یعنی خبررسانی و حفظ حافظه تاریخی، اما در صورتی می‌تواند به رشد و بلوغ يك ملت و اهالی يك سرزمین كمك‌رسان باشد که ارباب مطبوعات حداقل‌های زیر را دارا باشند :

1- استقلال: يك نشریه در صورتی می‌تواند نماینده انتقال آزادانه اخبار باشد که از لحاظ مالی وابستگی به هیچ صاحب قدرتی نداشته باشد. به اصطلاح بندناف نشریه و روزنامه به جایی وصل نباشد تا زیر فشار تغذیه کننده خود مجبور به انتشار اخبار جعلی، یا دیر هنگام خبر یا حذف خبر یا بیان نیمی از حقیقت باشد که خود از صد دروغ بدتر است .

2- مجهز بودن به دانش روز: چه دانش حرفه‌ای روزنامه‌نگاری و چه برخورداری از خبرنگارانی که در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی فرهنگی، هنری، ورزشی و دیگر عرصه ها از آگاهی کافی برخوردار باشند . ناآگاهی خبرنگاران و به‌روز نبودن آنها خود یکی از علل و عوامل بی‌اعتباری روزنامه است .

به روز نبودن خبرنگاران و ناآگاهی آنها از تحولات سبب پرداختن آنها به مطالب و موضوعاتی می‌شود که سود کمتری نسبت به آگاهی از مسائل و مشکلات روز مردم دارد. در نتیجه سبب خواهد شد تا افکار عمومی به سمت وسویی جدای از موضوعات مهم

روز هدایت شود. در نتیجه در غیاب آگاهی و حضور عمومی، مسائل مهم و اصلی جامعه در مسیری نادرست و در دست کسانی بیافتد که شایستگی اداره امور را ندارند .

3- خصوصیت مهم دیگر شجاعت است . آگاهان به تاریخ سیاسی و تاریخ مطبوعات ایران همواره یاد و نام روزنامه نگاران مستقل و شجاعی همچون علی اکبر دهخدا، ملک الشعرای بهار ، میرزاده عشقی، میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل، شهید حسین فاطمی و... را در ذهن و یاد خود پاس می دارند . روزنامه نگاران شجاعی که بی مهابا از استبداد دوران و بدون ترس از فشارهای همه جانبه محمدعلی شاه و رضاشاه و محمدرضاشاه با انتشار صحیح و به موقع و آزادانه اخبار به دانایی مردم از تحولات یاری رساندند و امروز نیز نوشته های آنها به مثابه سندی تاریخی برای ما به جا مانده است تا از آنچه بر این سرزمین و ساکنانش گذشته است آگاهی یابیم .

4- مسئولیت پذیری : در طول سال هایی که بر مطبوعات رفته است و در میان انبوه روزنامه هایی که کوتاه یا درازمدت منتشر شده اند و در کنار کسانی همچون آنها که در بالا به عنوان نمونه نام برده شده اند و یا صدها . یابیشتر روزنامه نگارانی که برخوردار از احساس مسئولیت ملی، مذهبی، اجتماعی، انسانی ، اخلاقی و... در مطبوعات قلم زده اند بوده اند دیگرانی که پاس حرمت قلم را نگه نداشته و به طمع نام یا نان ، قلم خویش در راستایی مخالف با منافع ملی ، دینی و اخلاقی بر کاغذ چرخانده اند.

این نگاه و طرز عمل در طول دوران حیات مطبوعات همواره یکی از دشمنان اصلی مطبوعات بوده اند. این نوع خبررسانی فارغ از احساس مسئولیت نه تنها موجبات وارد آمدن آسیب های بی شمار به منافع و امنیت ملی، باورهای اعتقادی مردم ، گسترش فرهنگ و عادات غلط و زیانبار به مردم شده است بلکه بزرگترین دشمن آزادی و حیات مطبوعات نیز بوده است .

افراط و تفریط های برخی مطبوعات در دوران پس از مشروطه، هتاکي ها و لجن پراکني هاي برخی از مطبوعات در دوران 1320-1332 و یا تعدادی از نشریات سال های 1357-1360 از جمله دستاویزهای مهم برای برخورد با آزادی مطبوعات بوده است .

همچنان که گفته شد این مسئولیت ناپذیری ها از سوي برخی دست اندرکاران مطبوعات که یا به هدف افزایش تیراژ و کسب شهرت و نان و آوازه برای صاحب جریده و یا خبرنگاران رقم زده شده است و یا از ترس برخورد و تعطیلی نشریه یا حبس و بازداشت روزنامه نگار صورت گرفته و می گیرد آسیب های فراوانی را تا به امروز موجب شده است .